

Ирій (скорочено)

Володимир Дрозд

Дядько Денис, приїжджаючи до нас у село Пакуль, після щедрого частування обіцяв, що я вчитимуся в старших класах у місті. Матері не вірилося, що її рідна сестра Дора, з якою вони постійно були І стані "холодної війни", візьме до себе жити її хлопця.

Нарешті довгоочікуване стається. Приїжджає дядько на велосипеді, забирає мене, корову Маньку, груші з верби, що я нарвав, і їде до міста. Мати застерігає, щоб вчився й не займався дурниця ми (вона мала на увазі ті вірші, що я писав). Я ж гоноровито заявив, що буду артистом. Прощаючись із рідним подвір'ям, змахнув крила ми й злетів над ним. Подивився востаннє на любисток, бузок, мороз, бо не повернувся вже в Пакуль, — це мій учорашний день. А мати приїжджатиме до мене в Ірій.

Ірій — це казкова країна, де не буває зими, де карасі виходять на берег і мирно бесіднують зі щуками, а вовчиці вигодовують ягнят, куди злітається птаство й перезимовує, як у нас перебувають літо міські дачники. Ірій — це країна мого майбутнього.

Я прийшов до школи, підготувавши цілу промову про те, яким старанним учнем буду, щоб не думали, що я за протекцію, але директора не було, довелося документи віддати секретарці, сказавши, що все домовлено.

Я боявся закохатися, бо досі через кожну закоханість страждав. У школі побачив дівчину з обкладинки календаря, закохався, а потім виявив, що в класі десятків зо два таких же дівчат з обкладинки календаря — у коричневій шкільній формі з білим фартушком, з двома кісками, із серйозними й розумними очима за скельцями окулярів. У неділю матері дали аванс за корову, і вона купила мені лижний костюм та грубошкірі шкарбани "на виріст", довелося напхати туди соломи. Увечері ми прогулювалися міським бульваром з тіткою Дорога в новому крепдешиновому платті та дядьком Денисом у довгополому сріблястому макінтоші.

Тітка й дядько кожного разу із нетерпінням очікували газету з тиражем грошово-речової лотереї — мріяли виграти автомобіль, але кожного разу номери не сходилися, і тітка дуже засмучувалася, навіть хотіла втопитися в ночвах, особливо після мого зауваження, що не в грошах щастя.

Сто тридцять сім разів офіційно перейменовували Солом'янку, але вона вперто трималася за своє ім'я. Вона не мала ні початку, ні кінця, в ній губилися навіть автобуси. Започаткував Солом'янку дід Єврась, який перебрався з Пакуля через Собакареву гору в Ірій. Дядько Денис зайнявся комерцією, бо в його серці вже тоді жила мрія про автомобіль, та все якось невдало. Коли Солом'яники посварилися й поділили хату, молодим довелося ходити через вікно. Поділили навіть курку, і тепер половина бігала по нашому городові, а половина — по дідовому.

У мене був обов'язок — годувати величезного кабана, який не міг віть вилізти зі своєї буди. Наближалася шкільна художня олімпіада, і я репетирував на подвір'ї,

готуючись до великої сцени, уривок гетівського "Фауста". Немилосердно калічачи сільською вимовою слова, читав вірші, потім уклонявся псові й кабанові і йшов зі сцени.

Услід мені вдячно шелестіли груші, вишні та яблуні, а дід дивився підозріло. На сцені я був у захваті від власної декламації, чекав захоплених відгуків знаменитого актора в журі, але обрали на міську олімпіаду іншого, не мене! Актор Перебендя, до якого я прийшов, сказав, що я можу грати, але треба виростити в собі душу, бо людина без душі — лише декорація, футляр, у якому скрипка і не ночувала. А рости душу так само важко, як рости хліб. І запросив приходити до нього по суботах.

Але в суботу замість літературного вечора я потрапив до асенізаційної валки. Це була нова ідея дядька Дениса, яка обіцяла багатство й новий автомобіль. Діда Кіндрата, потомственного асенізатора, який побажав товаришам із лагідністю та правдою жити у світі, чесно роблячи свою справу там, куди поставила громада, забрав ківш Великої Ведмедиці, а дядько Денис хотів зайняти його місце ватажка у валці, проте ледь не втопився у гноївці й змушений був із ганьбою втікати. Уся надія тепер була на кабана. Коли ми потрапили додому, то побачили, що кабан втік разом із будкою, залишивши такий слід, ніби бульдозер проїхав.

На вулиці у хмарах тютюнового диму тулився Жук із жучками. Він похвалився, що скрутить голову дівчині в білому береті, яка втекла від нього вчора після кіно. Я вирішив урятувати дівчину. Схопив себе за вуха, підняв у небо і смикнув завісу, яка відділяла день від ночі. Густа темрява впала на землю. Ми побігли на вулицю Рибну, де жила дівчина. Раптом побачили, що Жук, похмурий та злий з невдачі, йде по місячному промені. Тільки-но я хотів перерізати промінець, як дівчина вхопила мене за руку й сказала, щоб не смів цього робити, бо Жук не хуліган, він сильний та сміливий, і вона його любить. Коли я йшов знічений додому, Жук полічив мені всі зуби, і я крикнув на нього: "Бандит!" Урятував мене дядько, який приїхав на дизельному тракторі, за допомогою котрого збирався відкрити новий бізнес — давити сік із яблук та робити вино.

Уранці я прокинувся з поганим настроєм, а потім скинув каміні з душі й заснув. Своєму другові Славкові сказав, що подивився на себе критично й вирішив стати кращим, аніж був досі. Славко, яким був загальноновизнаним фізико-математико-кібернетиком, сказав, що відчуває те ж саме, бо негативні емоції найважче піддаються вираженню точними формулами. Тому людина майбутнього мусить позбутися негативних почуттів. Нашу думку поділяв і Андрій Політайло, відомий винахідник. Ми вирішили стати благородними гуїнгмами — за три місяці позбутися негативних емоцій, дотримуватися трьох правил: казати правду, керуватися у своїх вчинках розумом, бути готовим до самопожертви заради свого товариша.

Прийшов Степко, що був із жучків, і попередив, що Жук збирається мене побити. Увечері мене проводжали благородні гуїнгми. Почувся свист жуків, і ми опинилися майже в зашморгу. Славко зірвався з місця й побіг так, що його цілий тиждень не могли зупинити. Андрій розкрутив свою десятипудову сумку із залізяччям та інструментами і зніс голову Жукові, так що він і досі ганяється по світу за власною

головою.

На подвір'ї Солом'яників зникла всяка живність, старі й молоді помирились, тітка подобришала й сказала, що кому не судилося їздити на машині, той усе життя буде ходити пішки. Я подався в будинок під лірою до Кузьми Перебенді. Старий актор дозволив мені залишитися в його бібліотеці, і я поринув у море книг, питаючи щоразу: "Куди веде ця дорога?" І чув кожного разу: "Іди і відкриється!" До ранку я добрався аж до рукописів і вичитав, що ми, Решети, із козаків. І що цікаво: прізвища ті ж, що й двісті років тому. А я думав, що Пакуль — це лише тепер і скороминущий.

Дядько сказав, що він може на все це плюнути, але так і не зміг. Він розвернув виробництво вина, уся Солом'янка стояла в черзі, але отруївся, бо зберігав його в металевих бочках, і потрапив до лікарні. У місті поповзли чутки про якесь міфічне страховисько, в магазинах одразу розкупили всі продукти, боячись голоду. Немає у світі нічого страшнішого й підступнішого за людські забобони!

Дядько прийшов з лікарні худий, задуманий. Почувши про чудовисько, вирішив урятувати від нього ірійців. Він зрозумів, що це чудовисько — його скажений кабан, що втік разом із гаражем. Ми пішли за місто, знайшли собаку, і дядько скинув на потвору Собакареву гору.

У бібліотеці я знову побачив дівчину з обкладинки календаря, підійти не зважився, згадавши про свій бідненький одяг. Я зустрів її в нашій школі. Дівчина сказала, що закоханість — це слабкість, хвороба, але оскільки вона робить наукове дослідження з цього питання, то призначає мені побачення. Ми перебігли дорогу в недозволеному місці, викликавши зливу нарікань з боку водіїв, і пішли на ковзанку. У голосі Клави несподівано пробилася теплота, і я не міг піти, незважаючи на холод і купу справ, що мене чекали.

У школі я відчував себе на вершині щастя, бачив лише її, Клаву, але директор викликав мене на лінійці й осоромив, роблячи зауваження за мою нестрижену голову й брудні нігті.

Мені захотілося кинутися в прірву, та я поглянув на ріку, на Ирій, згадав Пакуль і вирішив, що ніколи цього не зроблю, а віддам усі сили рідному краю.

З весною мені все частіше хотілося в Пакуль. Ми зі Славком та Андрієм пішли на ріку Стрижень, поплавали на баркасі, зізналися, хто яку благородну заповідь не виконував, і вирішили влітку зробити добру справу — піти в експедицію на Солом'янку й описати побут і звичаї солом'янців.

Тітка Дора потрусила панчохи з грішми, й купили вони з дядьком нарешті чорного "опеля". Тепер зібралися, як і мріяли, поїхати ним у Пакуль. Але, замість тріумфу, машина не витримала підйому на гору й вибухнула, від неї залишився сам кістяк та нездійсненна тітчина й дядькова мрія.

Під дзвін оркестру й гудіння паровоза дядька Якова ми вирушили в експедицію на Солом'янку...

Критика, коментарі до твору, пояснення (стисло):

Іронічна, алегорично-хімерна повість В. Дрозда "Ірій" — про неповторний світ юності, про вічне й швидкоплинне в житті людини. Герой твору Михайло Решето мріє про велике місто, прагне скоріше покинути рідне село Пакуль і не згадувати його, але з часом розуміє, що саме це щось дуже цінне й важливе у його житті. Хлопець отримує перші уроки мужності й благородства, мріє про справжнє кохання. Багата уява, фантазія дозволяють йому поетизувати світ, бачити незвичайне у звичайному, з гумором ставитися до марних людських пристрастей, як-от мрії тітки й дядька про машину, якою вони приїдуть у село і вразять односельців, викликавши водночас повагу й заздрість.